

A KIS ÚT

Kilencéves fiacskám, aki nemrégiben még kitűnő tanuló volt, az utóbbi időben feltűnő hanyatlást mutat. Itthon is lehetőleg kitér a kisebb-nagyobb teendők elől, amelyeket a multban szívesen végzett. Aggódok, hogy nem valami erkölcsi hiba-e nála ez a lustaság? Férjem csak átmeneti jelenségnek tartja, s ami a dolog erkölcsi vonatkozását illeti, arról az a véleménye, hogy a lustaság egyébként sem bűn. Sem a gyermeknél, sem a feltöttnél.

Olvasóink talán emlékeznek Jean Rimaud nevére, akinek egy-két írásával már mi is foglalkoztunk. Jeles pedagógus, pszichológus és erkölcsbölcsező. Az *Études* már két évvel ezelőtt állandó rovatot nyitott, amelyben Rimaud az időszerű nevelési kérdéseket vitatja meg. Egyik alkalommal éppen arról értekezett, hogy mikor bűn és mikor csupán sajnálatos adottság a lustaság. Válasza lényegében az, hogy bűnt követ el az ember, ha tudatosan és szabadon tér ki bármilyen erőki-fejtés elől, amely egyéni vagy társadalmi kötelessége lenne. Csupán sajnálatos adottságot viszont akkor állapíthatunk meg, ha erre a kitérésre olyan okok kényszerítik az embert, amelyek meghaladják az akaratát s amelyeknek ő maga sincsen tudatában. Ezt kell fontolóra vennünk főleg akkor, ha gyermekekről van szó. Az a gyermek például, aki szellemileg visszamaradt a fejlődésben, egyszerűen képtelen arra, hogy a tanulásban lépést tartson társaival. A gyenge szervezetű, az ideges, a májbeteg gyermeknél is mutatkoznak belső zavarok, amelyeknek megnyilatkozásai látszólag lustaságra vallanak. Mindebből azután Rimaud le is vonja a következtetést, hogy a gyermeknél nagyon óvatosak legyünk az ítélkezésben. Legtöbbször csak a szülő, a nevelő és az orvos együttesen döntheti el,

vajjon lusta-e a szó erkölcsi értelmében a gyermek, avagy olyan fogyatékoságban szenved, amely miatt különös gondozásra, nem ritkán gyógykezelésre szorul.

Gondolom, ebben mindannyian egyetérthetünk, s az érdekeltek okosan cselekszik, ha ennek megfelelően járnak el. Ha aztán átélmélkedjük az alaptételt, amelyből Rimaud kiindult, amelyből a felnőttek esetét kevésbé bonyolultnak, ugyanakkor azonban bonyolultabbnak is látjuk. Kevésbé bonyolultnak azért, mert a meglett ember, ha ép az elméje, eléggé tudja, hogy mi a kötelessége az otthonában és a családjával szemben, s azzal is tisztában van, hogy mi a feladata a munkahelyén. Ha tehát pusztán kényelemszeretetből és nemtörődömségből marad el a jogos várakozások mögött, magatartását a keresztény erkölestan minden további nélkül bűnösnek minősíti. Bonyolultabb viszont a dolog azért, mert a felnőtt, ha nem ilyen okból mulaszt, de a legjobb szándékai ellenére sem képes az állapotbeli és hivatási kötelességeinek teljes mértékben megfelelni, erkölcsileg még mindig vétkecsnek minősülhet abban az esetben, ha egyáltalán nem keresi az ilyen szándéktalan mulasztásának is az okait, vagy ha már ismeri, nem törekszik azoknak megszüntetésére. Az például, hogy valaki gyomorbeteg

emiatt marad el a kötelességteljesítésben, csak akkor mentesít az erkölcsi felelősség alól, ha az illető igénybe veszi az orvos segítségét és pontosan alkalmazkodik az étrendi előírásokhoz.

Közbevethetné valaki, hogy a restség rendszerint már önmagában hordja büntetését, minek akkor erkölcsi vétket is faragni belőle? Hiszen aki nem tesz eleget kötelességének, hamar elszenvedi annak hátrányát is: elárasztja lakásában a piszok, felborul a családi békéje, megcsappan a jövedelme, szélső esetben tehát beválik rajta, amit már Szent Pál meghagyott: „Aki nem akar dolgozni, ne is egyék“, vagy amit az ószövetségi próféta mondott: „A henye ember koplalni kénytelen.“ Mindez természetesen igaz, de mitsem változtat azon a tényen, hogy a lustaság még ilyen esetben is legtöbbször bűn, mert előbb-utóbb bűnös mulasztásokra vezet.

Nagyon gyakran fordul elő, hogy az időlopással és a hanyagsággal rosszat teszünk másoknak is, mert olyan kötelességeinket mulasztjuk el, amelyek teljesítését méltán várják el tőlünk. Ha a ház asszonya nem ügyel arra, hogy meg ne kozmásodjék a főzelék, nemcsak neki fog hiányzani az ízletes vacsora. Ha a gazda nem műveli meg kellő gondossággal a földet, nemcsak neki

lesz kára a silány termésből, hanem a köznek is. Ha egy munkát egy munkaközösségben hátridőre kell befejezni, a lusta helyett a társai dolgozhatnak erejükön felül. Általánosságban is megállja a helyét a Példabeszédek könyvének intelme: „Már az, aki a munkájában hanyagul jár el, édes testvére annak, aki a művet tönkreteszi.“

Végül pedig még egy mozzanat. Ha olyan esetekben, amikor mások jogos érdekeit nem sértjük és csupán mi magunk szenvedünk hátrányokat, valami módon még meg tudnók nyugtatni lelkiismeretünket és szemet hunyhatnánk az önszeretet parancsának anyagi vonatkozásai fölött, semmiképp sem tehetjük ezt az erkölcsi vonatkozásaival. Nem szabad ugyanis hallatlanba vennünk a keresztény erkölcsbölcséletnek azt a tételét, hogy a lustaság a legveszedelmesebb út a főbenjáró bűnök felé, s ha egyébként esetleg nem is volna az, már egyedül ezért is bűn. Meschler-től való ez a szellemes megállapítás: „Aki dolgozik, annak csak egy ördöggel van baja: a lustaság ördögével; aki azonban lustálkodik, annak száz ördöggel kell birkóznia.“ S hogy egy klasszikus egyházi író is idézzünk, Szent Bazil mondotta: „Aki nekünk alkalmas erőt adott a munkára, az ítélet napján bizonynyal számonkéri tőlünk: arányban áll-e vele a szorgalmunk?“ *M. V.*